

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích - pobočka Tábor ze dne 15.11.2005, sp. zn. 14 To 290/2005, ECLI:CZ:KSCB:2005:14.TO.290.2005.1

Číslo: 12/2007

Právní věta: Jednorázová odškodnění poškozeného (pozůstalého) v případě usmrcení některé z osob uvedených v ustanovení § 444 odst. 3 písm. a) až f) obč. zák. jsou sice v citovaném ustanovení vymezena pevnými částkami, avšak není vyloučeno jejich snížení podle příslušných ustanovení občanského zákoníku, a to především z důvodu případného spoluzavinění poškozeného (§ 441 obč. zák.), resp. z důvodů hodných zvláštního zřetele (§ 450 obč. zák.).

Soud: Krajský soud v Českých Budějovicích - pobočka Tábor

Datum rozhodnutí: 15.11.2005

Spisová značka: 14 To 290/2005

Číslo rozhodnutí: 12

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Adhezní řízení, Náhrada škody

Předpisy: § 228 odst. 1 tr. ř.
§ 441 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 444 odst. 3 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 450 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Krajský soud v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře k odvolání obžalovaného R. J. zrušil rozsudek Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 12. 9. 2005, sp. zn. 2 T 73/2005, ve výroku, jímž byly poškozeným M. B. a L. D. přiznány uplatněné nároky na náhradu škody, a ve věci znovu rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 12. 9. 2005, sp. zn. 2 T 73/2005, byl obžalovaný R. J. shledán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák., jehož se měl dopustit dne 5. 1. 2005 kolem 20.20 hodin, kdy jako řidič osobního automobilu tov. zn. Audi 80, při jízdě po silnici I. třídy v P. ve směru do centra obce v pravém krajním jízdním pruhu v blízkosti křižovatky z ulice Ř., v místě za vyústěním podchodu pro chodce, přehlédl zleva vozovku přecházejícího V. H., do kterého narazil a způsobil mu polytrauma, jemuž jmenovaný na místě

nehody podlehl. Za uvedený trestný čin byl jmenovanému uložen trest odnětí svobody v trvání 2 měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v délce 1 roku. V adhezním řízení byla výrokem podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložena obžalovanému R. J. povinnost nahradit následujícím poškozeným způsobenou škodu, konkrétně M. B. ve výši 253 029 Kč a L. D. v částce 240 000 Kč. Poškození M. B., M. H. a A. H. byli ve smyslu § 229 odst. 1 tr. ř. s uplatněnými nároky na náhradu škody odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních.

Předmětný rozsudek právní moci nenabyl, když jej obžalovaný v zákonem stanovené lhůtě napadl odvoláním, které prostřednictvím svého obhájce odůvodnil následovně: Svým opravným prostředkem napadá rozsudek okresního soudu ve výrociích o vině, trestu i ve výroku o náhradě škody přiznané M. B. a L. D. Konstatuje, že si sice uvědomuje tragické následky předmětné události, ovšem má za to, že soud závěr o jeho vině učinil, aniž by vzal v úvahu průběh nehodového děje, který mohl být takový, že vylučoval jeho možnost střetu zabránit. Stále setrvává na tvrzení, že řízení se věnoval a postavu pana H. spatřil až v době nárazu, přičemž takový průběh nehodového děje není ani v rozporu s výsledky dokazování. Následně rozebírá posudky znalců z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, jakož i znalce z oboru silniční dopravy. K tomuto konkrétně zmiňuje, že znalec Ing. U. nevezal v potaz biomechanické aspekty, a také při uvažované hodnotě reakční rychlosti řidiče připustil, že tato za zhoršených atmosférických podmínek, které prokazatelně v době nehody byly dány, může být jiná. V závislosti na kontrastu objektu, jenž má být pozorován, vůči okolí, může se reakční doba významně prodloužit. S ohledem na zmíněné skutečnosti má za to, že nebylo s určitostí prokázáno, jakým způsobem se poškozený V. H. pohyboval po vozovce před střetem. Ani v případě, že by se pohyboval zleva, nelze vyloučit, že se pohyboval rychleji, a v takovém případě by on střetu nemohl zabránit. Mohlo jít o časový úsek postačující k tomu, aby jmenovaný rychlejším pohybem překonal vzdálenost 2,7 metru od středu vozovky do místa střetu. Pokud jde o jemu stanovenou povinnost uhradit poškozeným M. B. a L. D. škodu v soudem stanovené výši, namítá, že soud při tomto rozhodování vůbec nezohlednil jednoznačně prokázanou skutečnost, že poškozený V. H. přecházením vozovky v místě, kde je situován podchod, se přinejmenším vysokou mírou podílel na příčině dopravní nehody. Navrhl tudíž, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil a jej obžaloby zprostil, případně aby věc byla vrácena soudu prvního stupně k doplnění dokazování a novému rozhodnutí.

V průběhu veřejného zasedání bylo dokazování doplněno opětovným realizováním významných důkazů, jak byly provedeny již v hlavním líčení před soudem prvního stupně. Šlo především o posudek znalce z oboru silniční doprava, se specializací technická analýza silničních dopravních nehod, dále o protokol o vyšetřovacím pokusu, jehož součástí je protokol o výsledku téhož znalce, a konečně o protokol o hlavním líčení z 31. 8. 2005, se zvláštním zaměřením na výslech ve věci přibrávaných znalců z oboru silniční dopravy a z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství.

Státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře konstatovala, že vůči výrokům o vině a trestu nemá výhrad, takže v této části mělo by být odvolání obžalovaného zamítnuto. Pokud však jde o náhradu škody, je zapotřebí vážit míru spoluzavinění poškozeného a v důsledku toho i otázku, zda by nebylo namíste poškozené s uplatněnými nároky odkázat na řízení ve věcech občanskoprávních.

Krajský soud jako soud odvolací postupem podle § 254 odst. 1, věta druhá, tr. ř. přezkoumal všechny odvoláním obžalovaného napadené výroky rozsudku soudu prvního stupně, přezkumu podrobil také řízení, které vydání tohoto rozhodnutí předcházelo. Učinil tak závěr, že opravnému prostředku obžalovaného je namíste dílem přisvědčit, a to v části, již je napadán výrok o povinnosti k náhradě škody.

Bylo zjištěno, že soud prvního stupně postupoval v řízení v plném souladu s trestním řádem, skutkový stav zjistil v rozsahu pro rozhodnutí potřebném, aniž by o tomto vyzvaly důvodné

pochybnosti, tedy tak, jak mu ukládá ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. Po vyhodnocení všech ve věci shromážděných důkazů postupem podle § 2 odst. 6 tr. ř. pak jednání obžalovaného plně po právu kvalifikoval jako trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák. Ve světle takto provedených a řádně vyhodnocených důkazů před soudem prvního stupně nemá pak odvolací soud zásadních výhrad ani vůči výroku o uloženém trestu, který je koncipován jako ryze výchovný, tedy trest odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu.

Pokud jde o zmíněné výroky o vině a trestu, lze odkázat v podstatných skutečnostech na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, jemuž odvolací soud v tomto rozsahu přisvědčil. Nad rámec tohoto odůvodnění, k některým bodům argumentace opravného prostředku obžalovaného, je snad namístě konstatovat následující: I pokud soud bere v úvahu všechny okolnosti průběhu nehodového děje, jakož i okolnosti ostatní, zejména podmínky na místě nehody, povětrnostní podmínky, závadu v osvětlení, oděv chodce apod. (o některých z nich bude ještě zevrubněji pojednáno níže), nelze akceptovat verzi obžalovaného, totiž že se pozorně věnoval řízení a chodce V. H. spatřil až v okamžiku střetu. Nutno zde vycházet též z ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) a § 18 odst. 1 zák. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, z nichž řidiči vyplývají povinnosti věnovat se plně řízení vozidla, jeho rychlost přizpůsobit svým schopnostem, povětrnostním podmínkám a jiným okolnostem, které je možno předvídat, jakož i možnost jet jen takovou rychlostí, aby byl schopen vozidlo zastavit na vzdálenost, na kterou má rozhled. K tomu pak přistupují závěry znalce z oboru silniční dopravy, z nichž vyplývá, že řidič před střetem na chodce vůbec nereagoval. Při mezních rychlostech chůze chodce měl při předpokládaném dosvitu vozidla možnost reagovat tak, že by zastavil ještě před místem střetu, v první uvažované krajní mezi rychlosti chůze chodce 0,5 m/s by zastavil 82 metrů před místem střetu, v druhé krajní mezi 1,5 m/s by zastavil cca 9 metrů před tímto místem. Z uvedených skutečností lze naprosto jednoznačně dovodit skutečnost, že obžalovaný se řízení vozidla nevěnoval dostatečně pozorně, a tudíž s ohledem na následek naplnil všechny znaky skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák., předpokládající nedbalostní formu zavinění.

Možno říci, že nalézací soud zde skutečně pečlivě vyhodnotil všechny okolnosti k činu se vztahující, a když nedovodil u jmenovaného porušení důležité povinnosti podle přísnějšího ustanovení dané skutkové podstaty, setrval na právní kvalifikaci podle odst. 1 § 224 tr. zák. Rovněž pokud jde o uložený výchovný trest, který byl vyměřen jako mírný, spíše symbolický, při samé spodní hranici zákonem stanovené trestní sazby (v konkrétním trvání 2 měsíců), přičemž i zkušební doba byla stanovena na samé spodní hranici zákonného rozpětí v délce 1 roku. Na tomto není důvodu ničeho měnit, již s ohledem na skutečnost, že je projednáván toliko opravný prostředek obžalovaného a není tedy možno z důvodu zákazu reformace in peius předmětný trest zpřísnit. K jeho zmírnění pak odvolací soud nespatřuje žádný důvod (a ani prostor). Obdobně to platí i pro v úvahu přicházející trest zákazu činnosti, spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu, který soudem prvního stupně s ohledem na okolnosti případu ukládán nebyl.

V tzv. adhezním řízení rozhodoval soud o nárocích na náhradu škody, které byly uplatněny osobami pozůstalými po zemřelém V. H. Pokud jde o M. H., A. H. a M. B., kteří nárok uplatňovali z titulu pozůstalých osob žijících ve společné domácnosti, tyto soud odkázal postupem podle § 229 odst. 1 tr. ř. s uplatněnými nároky na řízení ve věcech občanskoprávních. Pozůstalým dcerám zemřelého, M. B. a L. D., kterým nad rámec přiměřených nákladů spojených s pohřbem ve smyslu § 449 odst. 2 obč. zák., přiznaných prve jmenované, přiznal soud rovněž uplatněné nároky za škodu způsobenou usmrcením blízké osoby ve smyslu ustanovení § 444 odst. 3 písm. b) obč. zák., a to ve shodných částkách 240 000 Kč, tedy ve výši vyplývající právě z citovaného ustanovení.

Zatímco vůči výroku podle § 229 odst. 1 tr. ř. není výhrad (a tento ani není odvolatelem napadán), neztotožňuje se krajský soud plně s výrokiem, jímž byly poškozeným M. B. a L. D. přiznány jimi uplatněné nároky na náhradu škody, a to zejména s rozsahem, v němž tyto byly přiznány. Nalézací

soud totiž v odůvodnění svého rozsudku konstatuje (a nepochybně uvedené skutečnosti byly zohledněny i při úvahách o právní kvalifikaci jednání obžalovaného a druhu a výměře ukládaného trestu), že vysokou míru spoluzavinění na vzniku dopravní nehody a jejím následku nese rovněž zemřelý V. H. Jmenovaný totiž jako chodec přecházel vozovku v místě, kde je tato opatřena podchodem k tomuto určeným, navíc za špatných povětrnostních podmínek, kdy i on jako chodec musel počítat s tím, že je na vozovce hůře spatřitelný. Navíc i on byl schopen vzniku dopravní nehody zabránit tím, že by při spatření přibližujícího se vozidla obžalovaného nechal toto projet při setrvání na střední dělicí čáře vozovky. Otázku, proč takto nejednal, stejně jako otázku, proč obžalovaný jmenovaného nespatriil dříve a na tohoto nereagoval, nelze na základě důkazů, které jsou k dispozici, technicky objasnit. Míru spoluzavinění i další významné okolnosti dopravní nehody tedy soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí výslovně zmiňuje, do rozsahu ukládané povinnosti k náhradě škody však tyto skutečnosti nepromítl.

Není pochyb o tom, že pozůstalé dcery V. H., jenž byl v důsledku nedbalostního jednání obžalovaného R. J. usmrčen, jsou poškozenými ve smyslu ustanovení § 43 odst. 1 tr. ř. Za daných okolností pak nutno postupovat v souladu se zaužívanou praxí (mimo jiné i judikátem R 29/1965), kdy soud při rozhodování o povinnosti obviněného nahradit poškozenému škodu, způsobenou trestným činem, musí použít všech příslušných hmotněprávních předpisů občanského práva. Zatímco do 1. května 2004, kdy nabyl účinnosti zákon č. 47/2004 Sb., vkládající do § 444 občanského zákoníku nový odstavec 3, byly v obdobných případech poškozeným pozůstalým přiznávány obvykle toliko přiměřené náklady spojené s pohřbem, pokud nebyly uhrazeny pohřebním, poskytnutým podle zákona o státní sociální podpoře, jak má na mysli § 449 odst. 2 obč. zák., po účinnosti výše zmíněné novely nutno přiznávat i nároky, vyplývající právě z nově koncipovaného znění odst. 3 § 444 obč. zák. V tomto ohledu, tedy že okresní soud shledal nároky uplatněné M. B. a L. D. oprávněnými, je nutno s jeho rozhodnutím souhlasit. Přisvědčit však nelze rozsahu, v němž uplatněné nároky jmenovaným přiznal a obžalovaného povinností k jejich náhradě zavázal.

Při stanovení rozsahu povinnosti obžalovaného k náhradě škody podle občanského zákoníku nutno totiž vycházet plně z jeho ustanovení, tudíž při aplikaci § 444 odst. 3 obč. zák. je nezbytné postupovat v plném kontextu s ustanovením hlavy II., oddílu 3, kde jsou zakotvena společná ustanovení o náhradě škody. Byť s rozhodováním ve smyslu zmíněného hmotněprávního ustanovení občanského práva není ještě dostatečných praktických poznatků ze soudní praxe, odvolací soud poté, co vyhodnotil důvodovou zprávu k předmětné novele občanského zákoníku, dosud publikované názory právní teorie, a sám nezávisle posoudil předmětné ustanovení v kontextu s ostatními ustanoveními, upravujícími otázku náhrady škody, učinil následující závěry: Ze znění již zmiňovaného ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. plyne, že „za škodu usmrcením náleží pozůstalým jednorázové odškodnění“ a následují částky, přiřazené jednotlivým příbuzenským skupinám pozůstalých. Mohlo by se sice zdát, že zde uvedené částky představují jednorázové, neměnné, pevnou částkou stanovené plnění (odškodnění), avšak vzhledem k začlenění zmíněného ustanovení do systematiky občanského zákoníku nutno dovozovat, že i v tomto případě je nutno aplikovat ještě další související ustanovení občanského zákoníku, a to především ustanovení § 441 o spoluúčasti poškozeného, a případně též § 450 obč. zák. o snížení náhrady soudem z důvodů zvláštního zřetele hodných (srov. také č. 15/2004 Sb. rozh. obč.).

Přestože okresní soud v odůvodnění svého rozsudku konstatuje „vysokou míru spoluzavinění na vzniku dopravní nehody a jejím následku“ ze strany zemřelého V. H., která se nepochybně promítlá do závěrů o vině i druhu a výměře ukládaného trestu, ve výroku o náhradě škody tyto skutečnosti nezohlednil a zmíněné částky přiznal poškozeným v plné výši. Z důvodů výše naznačených dospěl okresní soud k závěru, že částka 240 000 Kč, konkrétně uvedená v § 444 odst. 3 písm. b) obč. zák., jakož i částky konstatované v jiných písmenech cit. ustanovení, jsou toliko horní hranicí částky, kterou možno přiznat, shledal v tomto bodu pochybení nalézacího soudu a tudíž postupem podle §

258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. (když byly shledány vady toliko ve výroku, jímž byly přiznány poškozeným M. B. a L. D. uplatněné nároky na náhradu škody) napadený rozsudek v předmětném výroku zrušil, a maje k dispozici dostatek důkazů i vůli k napravení tohoto pochybení, takto i učinil a ve smyslu ustanovení § 259 odst. 3 písm. a) tr. ř. nově rozhodl.

Vezme-li se za základ odškodnění částka 240 000 Kč a bylo-li shledáno spoluzavinění poškozeného, je ve smyslu § 441 obč. zák. nutno stanovit rozsah, v němž poškozený (zde zemřelý V. H.) za nastalou škodu spoluzodpovídá, neboť z citovaného ustanovení občanského zákoníku vyplývá, že byla-li škoda způsobena také zaviněním poškozeného, nese škodu poměrně. Zde při zohlednění všech okolností případu přisvědčil odvolací soud stanovisku soudu nalézacího, že jmenovaný je za vznik škody a způsobený následek spoluodpovědný, avšak míru zavinění V. H. vyhodnotil jako významnou, nikoli přímo jako vysokou. Vzal přitom v úvahu všechny okolnosti předmětné dopravní nehody, zejména také místní poměry na předmětné komunikaci, dopravní značení, denní dobu a povětrnostní podmínky, věk účastníků nehody a další skutečnosti, přičemž samozřejmě neodhlédl od významného faktu, že chodec rovněž závažným způsobem porušil zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, konkrétně v ustanoveních § 54 odst. 1 a 2, z nichž plyne, že je-li blíže než 50 metrů přechod či podchod pro chodce vyznačený dopravní značkou, musí chodec přecházet jen na těchto místech, resp. přechází-li mimo přechod, je povinen přesvědčit se, zdali může vozovku přejít, aniž by ohrozil sebe i ostatní účastníky provozu na pozemních komunikacích. Východiskem zde bylo též srovnání rozsahu a významu povinností chodce a řidiče motorového vozidla jako účastníků silničního provozu, a uzavřeno, že postavení řidiče je z hlediska míry odpovědnosti za porušení pravidel silničního provozu nesporně vyšší, kvalifikované, což je dáno mimo jiné již nutností splnění předpokladů pro získání řidičského oprávnění, v jiné rovině pak i tím, že se v provozu pohybuje vozidlem, jímž je způsobilý v případě kolize způsobit závažný následek. Po zevrubném vyhodnocení všech výše zmiňovaných skutečností stanovil pak odvolací soud spoluzavinění poškozeného V. H. podílem 30 %, a v důsledku toho zmíněnou částku 240 000 Kč o uvedený podíl (konkrétně o 72 000 Kč) snížil.

Následně pak bylo nutno, jak výše naznačeno, ještě ve smyslu ust. § 450 obč. zák. zkoumat, zda není důvod ještě k dalšímu snížení výše náhrady škody soudem. Z citovaného ustanovení totiž vyplývá, že soud z důvodů zvláštního zřetele hodných náhradu škody přiměřeně sníží. Přitom vezme zřetel zejména k tomu, jak ke škodě došlo, jakož i k osobním a majetkovým poměrům fyzické osoby, která ji způsobila, přihlédne také k poměrům fyzické osoby, která byla poškozena. Takové snížení nelze provést, jde-li o škodu způsobenou úmyslně, což však není předmětný případ, neboť obžalovaný R. J. byl shledán vinným trestným činem podle § 224 odst. 1 tr. zák., který je koncipován jako delikt nedbalostní. Jde o realizaci tzv. moderačního principu, umožňujícího soudu za okolností, které závisejí čistě na jeho uvážení, mimořádně snížit zjištěný rozsah povinnosti k náhradě škody. Rozhodování je ovládáno zásadou proporcionality. Soudní praxe zná obdobný postup, kdy v případě spoluzavinění poškozeného je nejprve určován díl škody, který nese poškozený, a teprve poté, dojde-li k závěru o vhodnosti aplikace § 450 obč. zák., může přiměřeně snížit díly náhrady škody, připadající na jednotlivé škůdce, zde konkrétně na obžalovaného (R 43/1970). Tento princip se aplikuje ex offo, není tedy podmíněn návrhem některého z účastníků řízení. Snížení podle tohoto ustanovení pak není vyloučeno ani v zákonem stanovených případech přechodu práva na náhradu škody na jiný subjekt, je však omezeno tak, že soud nemůže náhradu škody vyloučit zcela.

Odvolací soud se i v rámci předmětné problematiky řídil již výše citovaným judikátem R 29/1965, podle něhož musí použít všech příslušných hmotněprávních předpisů občanského práva, a velmi pečlivě hodnotil, zda jsou dány okolnosti i pro realizaci zmíněného moderačního principu soudu. Zaujal stanovisko, že po stanovení míry spoluzavinění poškozeného je namísto zmiňovaného ustanovení užít, jsou-li zde další okolnosti, a to zejména objektivní povahy, z komentáře k citovanému ustanovení občanského zákoníku však je patrné, že je možno pod uvedené ustanovení podřadit i

povahu a míru škůdcova zavinění. Výsledkem zmíněného postupu byl závěr, že v předmětné trestní věci jsou dány další okolnosti navozující stav, za něhož se jeví vhodným uvedené ustanovení aplikovat. Zde se má na mysli zejména situace v silničním provozu, tj. skutečnost krajně nepříznivého počasí, fakt, že výhled řidiče byl omezen vyústěním přechodu pro chodce, nadto celá levá řada osvětlení byla v inkriminované době nefunkční, a nadto chodec se pohyboval právě z uvedeného směru v tmavém oděvu, takže byl podstatně hůře rozlišitelný. U obžalovaného, který však na chodce vůbec nereagoval, nebylo zjištěno žádných dalších okolností, které by tomuto bylo možno přičíst subjektivně ve prospěch, přičemž k osobním a majetkovým poměrům obžalovaného či poškozeného (pozůstalých) neshledal soud důvodu přihlížet.

Po vyhodnocení všech zmíněných okolností a realizaci moderačního práva soudu podle § 450 obč. zák. byl rozsah náhrady škody každé z poškozených snížen o dalších 10 %, tj. na konečnou částku 151 200 Kč. U M. B. bylo k této částce připočteno ještě 13 029 Kč, což jsou náklady spojené s vystrojením pohřbu zemřelého V. H., které byly soudem vypočteny správně podle příslušných ustanovení norem, provádějících ustanovení § 449 odst. 2 obč. zák., při aplikaci odečtu vyplaceného pohřebného ve výši 5000 Kč. V rámci uplatněných nároků na náhradu škody byl tedy pozůstalým dcerám V. H. přiznán nárok v následujícím rozsahu: M. B. ve výši 164 229 Kč a L. D. ve výši 151 200 Kč. Se zbytky uplatněných nároků pak byly obě jmenované odkázány na řízení ve věcech občanskoprávních.